

Cartea râsului  
și a cercetării

Radu Paraschivescu (n. 1960, București) trăiește în Balta Albă și se visează la Roma. E mefient față de avioane, reptile și sfaturile medicilor. Croiește articole pentru ziare și reviste, traduce romane, se ocupă cu hermeneutica ofsaidului în emisiuni de analiză fotbalistică și – mai rar decât i-ar plăcea – scrie cărți. Are câțiva prieteni francezi de nădejde (Millefeuilles, Plaisir Sucré, Macaron etc.), fără să-și fi trădat prima iubită: ciocolata de casă. Se îmbată cu vocea lui David Gilmour și chitara lui Mark Knopfler. La Humanitas, domiciliul lui profesional, publică niște cărți de „Râsul lumii“. Se îndrăgostește repede și-i trece greu. Detestă clișeele, laptele și broccoli. A scris despre nesimțiți, Inès de Castro, Maradona și Caravaggio.

Cărți: *Efemeriada* (2000, Libra); *Balul fantomelor* (2000, RAO, reeditare Humanitas, 2009); *Bazar bizar* (2004, Mașina de scris, reeditare Humanitas, 2007); *Fanionul roșu* (2005, Humanitas, Premiul Ioan Chirilă pentru cea mai bună carte de sport a anului); *Ghidul nesimțitului* (Humanitas, 2006); *Fie-ne tranziția ușoară. Mici rostiri cu tâlc* (Humanitas, 2006); *Mi-e rău la cap, mă doare mîntea. Noi perle de tranziție* (Humanitas, 2007); *Cu inima smulsă din piept* (Humanitas, 2008); *Răcani, pifani și veterani* (coord., Humanitas, 2008); *Dintre sute de clișee. Așchii dintr-o limbă tare* (Humanitas, 2009); *Fluturele negru* (Humanitas, 2010); *Toamna decanei. Convorbiri cu Antoaneta Ralian* (Humanitas, 2011); *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri* (Humanitas, 2012); *Maimuța carpatină* (Humanitas, 2013); *Muște pe parbrizul vieții. Nou catalog de perle* (Humanitas, 2014); *Noi vorbim, nu gândim. Nouă colecție de perle românești* (Humanitas, 2015); *România în 7 gesturi* (Humanitas, 2015); *Povești de dragoste la prima vedere* (coautor, alături de Ioana Pârvulescu, Gabriel Liiceanu, Ana Blandiana și Adriana Bittel – Humanitas, 2015); *Cum gândesc politicianii* (Humanitas, 2016); *Aștept să crăpi (de astăzi, în prime time)* (Humanitas, 2016); *Am fost cândva femeie de onoare și alte povestiri* (Humanitas, 2017).

RADU PARASCHIVESCU

# Cartea râsului și a cercetării

Ce se întâmplă cu creierul  
dacă înveți cuvinte noi în timp ce faci sex

 HUMANITAS  
BUCUREȘTI

Oamenii de știință din Țara Galilor  
vor să conecteze oile la Internet.

Știrile Digi 24,  
8 februarie 2015

## Argument

„Fiți realiști, cereți imposibilul.“ Cuvintele ies, în mai 1968, din gura lui Sartre, ricoșează de pe chipurile studenților și se lipesc pe zidurile Sorbonnei. Rămân acolo multă vreme, ca un afiș al frondei și o invitație la răsturnarea ordinii. Butada are farmec, deși autorul ei e sulfuros. Sigur, e o vreme în care Europa nu duce lipsă de oameni spirituali. (Cam tot de atunci datează și oftatul de ușurare al lui Luis Buñuel: „Slavă Domnului că sunt ateu“.) E și o vreme în care lumea nu confundă metafora cu adevărul și poezia cu știința. Apele se despart și rămân despărțite.

După câțva timp, lozincii lui Sartre îi ia locul una și mai avântată: „Nimic nu este imposibil“. Exaltarea se agită în bucătărie, face prăjituri și așteaptă oaspeți. Inexistența imposibilului e o provocare care nu trebuie ocolită. *Sky Is the Limit* devine o expresie atât de populară, încât Fleetwood Mac face din ea cântecul-emblemă de pe albumul *Behind the Mask*. Nici copywriterii nu stau cu mâinile în sân. Așa apare, la

începutul anilor 1990, reclama la produsele Adidas, în care Steffi Graf dă glas sloganului *I want, I can*, tradus prin „Dacă vrei, poți“ și urmat de o mieunătură alintată (cât de califelină e Graf doar André Agassi poate spune, dar asta e deja altă poveste).

Tot mai mulți oameni se simt subjugați de mistica neplauzibilului. Și tot mai puțini deosebesc între sensul propriu al cuvintelor și cel figurat. „Nimic nu este imposibil“ înseamnă de fapt că „totul este posibil“: traversarea Niagarei pe sârmă de o falangă de hemiplegici, vindecarea de SIDA prin pase hipnotice, uciderea unui crocodil cu mâinile goale. Nu de alta, dar „dacă vrei, poți“.

În orizontul neplauzibilului – și de multe ori al imposibilului – trăiesc și o parte din cercetătorii (autentici sau închipuiți, veți decide singuri) pe care-i veți găsi în paginile care urmează. Mai simplu spus, unul dintre motivele pentru care am scris *Cartea râsului și a cercetării* este tocmai respectul pentru cercetarea profesionistă, pentru deșțelenirea atât de necesară a solurilor neprietenoase, pentru porțile pe care le poate deschide mintea mereu febrilă a omului. În fond, descoperirea roții și a focului a fost tot rezultatul unor cercetări. Iar faptul că astăzi beneficiem de răsfățuri tehnologice enorme e consecința felului cum și-au făcut treaba cercetătorii adevărați. Dacă în urmă cu patru decenii ai fi povestit despre internet, telefonie mobilă și rețelele de socializare, ai fi fost tratat în cel mai bun caz cu priviri compătimitoare. Astăzi se vorbește deja despre apropiata desue-

tudine a smartphone-ului. Cât despre o zi fără internet, ea pur și simplu nu mai poate fi imaginată.

Cu toate acestea, e vital să poți distinge între vizionarism și impostură. Între geniu și șarlatania de ultimă speță. Iar asta mă aduce la al doilea motiv pentru care m-am decis să scriu *Cartea râsului și a cercetării*: nevoia de-a cerne grâul cercetării benefice de neghina escrocheriilor. Ea e dublată de dorința de-a le deschide ochii credulilor și de-a le crește, fie și atâtica, nivelul de vigilență (firește, în ideea că vor exista creduli care vor cumpăra și vor citi cartea). Mai mult ca sigur că și în alte țări, nu doar în România, șmecheria vinovată și nocivă găsește canale pe care să pătrundă în rândul publicului. Un bolnav naiv e pretutindeni în lume la cheremul pungașilor fiindcă boala lui e însoțită frecvent de disperare, sărăcie și – nu de puține ori – ignoranță. În aceste condiții, e floare la ureche să-l amăgești și să-i promiți una și alta. Bolnavul își va pune toate nădejdlile în flaconul-miracol, în pulberea salvatoare, în loțiunea care te smulge de pe buza gropii și te redă sănătos familiei și prietenilor. Iar dacă șarlatania medicală din Europa e greu de măsurat, se poate spune fără teama de-a greși că în România ea tinde să devină o maladie de sistem.

Un alt lucru care ne separă, probabil, de Occident este impostura de partid. Iată aici încă un motiv de scriere a cărții. România este țara multor farse în spațiul științei și al culturii. Poeziei și picturii encomiastice de tip Corneliu Vadim Tudor sau Sabin Bălașa le

corespund, pe versantul științei, cocoșarea Elenei Ceaușescu în Academia Română și împrumutarea ei cu titlul de doctor, într-o mascaradă care unui politician serios dintr-o țară normală i s-ar părea, fără doar și poate, un scenariu SF. Ștafeta imposturii a funcționat, iar impostorii de azi se bucură de alibiul trecutului: „Dacă Ea a fost doctor, eu de ce n-aș fi? Prin ce anume sunt mai slab pregătit, mai incapabil și mai incult?” Argumentul că pe atunci erai sub dictatură, pe când acum trăiești în libertate nu pare să-i convingă.

Așa cum n-au existat versuri de lingușire a lui Hans-Dietrich Genscher sau tablouri omagiale dedicate lui Margaret Thatcher, tot așa n-au existat în aceste țări politicieni făcuți doctori din ambiție, veleitarism sau dorință de-a epata. Iar dacă un politician a spus prostii, ele au devenit imediat ținta ironiilor publice. A râs o lume întregă când Dan Quayle a declarat că vrea să învețe latina în vederea unui turneu politic în America Latină. Aceeași ilaritate a stârnit-o George W. Bush Jr. când a constatat că „majoritatea exporturilor provin din alte țări” și că „francezii nu au, din păcate, un termen pentru *entrepreneur*”. Însă nici unul dintre ei n-a jinduț la titluri, acolade, distincții și premii pe care nu le merita.

*Cartea râsului și a cercetării* semnalează câteva zeci de cazuri de impostură românească și internațională, vorbind și despre consecințele ei. În a doua secțiune a cărții, rezervată străinătății, fiecare articol de ziar sau de revistă e însoțit de un comentariu personal în registru ironic. Mărturisesc



însă că au existat cazuri când, indiferent cât aş fi fost de inspirat, n-aş fi putut provoca nici a zecea parte din hohotele declanşate de citirea textului iniţial.

Sper să vă amuzaţi. Şi, făcând-o, să nu uitaţi de gândul serios care stă în spatele oricărei cărţi comice.

R. P.

## PARTEA ÎNTÂI

## Chipul românesc al imposturii

Nu se știe câți români își mai amintesc astăzi de precocitatea Gigliolei Cinquetti.

Pardon, de la capăt.

Nu se știe câți români își mai amintesc astăzi cine este Gigliola Cinquetti. Pentru (re)descoperirea ei e nevoie de o întoarcere în anii '60 ai secolului trecut. În 1964, la șaisprezece ani și jumătate, veroneza Gigliola Cinquetti câștigă atât Festivalul de la San Remo, cât și Eurovisionul desfășurat la Copenhaga. În titlul piesei pe care-o cântă la ambele concursuri – *Non ho l'età* (*Nu sunt destul de mare*) – pare să se pitească astăzi un *clin d'œil* șagalnic. Discul pe care apare *Non ho l'età* se vinde în trei milioane de exemplare, ceea ce-i aduce Gigliolei Cinquetti un Disc de platină în august 1964.

Cinquetti își continuă ascensiunea și aruncă pe piață hit după hit. În anii '60 hitul se numește șlagăr, dar asta nu schimbă lucrurile. Cinquetti lansează *Ho bisogno di vederti*, *Dio come ti amo*, *Sera*, *Romantico blues* și – peste toate – *La pioggia* (*Ploaia*), piesa pe care o cântă și la

Cerbul de Aur de la Brașov în 1969, în recitalul pe care i-l asigură organizatorii, pe lângă cele ale lui Cliff Richard, Juliette Gréco, Udo Jürgens, Frankie Avalon sau Tereza Kesovija.

La opt ani după triumful de la San Remo și Copenhaga, Cinquetti cântă pentru prima dată *Gira l'amore* (*Caro bebè*), pentru ca doi mai târziu să ia parte din nou la Eurovision, în ediția care se ține la Brighton. E anul cvartetului ABBA, care câștigă marele premiu tot printr-un cântec cu un titlu sugestiv. Nu puțini sunt cei care susțin că, dincolo de calitatea cântecului și de valoarea trupei, simpla rostire a numelui *Waterloo* în Anglia înclină balanța în favoarea celor patru suedezi.

Și Gigliola Cinquetti? Ei bine, ea încheie concursul pe locul doi, cu un cântec în care vigilenții de serviciu din Italia întrezăresc aluzii nepotrivite. Piesa se intitulează *Si (Da)* și nu supără pe nimeni din afara granițelor. Cum însă Cizma e populată și de cizme, *Si* e oprit de la difuzare în Italia. Motivul? În peninsulă se pregătește chiar atunci un referendum în care italienii sunt chemați să se pronunțe cu privire la legalizarea divorțului. În aceste condiții, *Si*-ul din titlul Gigliolei Cinquetti e văzut ca o incitare la insurgență împotriva dogmei catolice. Urmarea? Piesa se aude în Bulgaria, Japonia, Austria și Paraguay, dar nu în Italia. *Santa Madonna, porca miseria* și mai multe nu.

Dacă în anii '60 hitul se numește în România șlagăr, coverul are nevoie de o perifrază: „preluare din reperto-

riul internațional“. Cine are fler și finețe ideologică simte imediat ce merită și mai ales ce *poate* fi împrumutat de afară. Până la urmă, o fi capitalismul putred, dar tot merită să-i mai iei una sau alta din depozit. Așa stând lucrurile, Anda Călugăreanu preia *Mammy Blue* de la The Pop Tops și-l transformă în *O, mamă*. Aurelian Andreescu cântă piesa cunoscută în popor drept *Bui bui bui* prin adaptarea lui *Bensonhurst Blues* al lui Oscar Benton. Păi, și? Din Italia, nimic? Nu ne tragem cu toții de la Râm (chit că Verona e din Veneto)?

În plină îngrijorare, *Gira l'amore (Caro bebè)* atrage atenția actriței, scenaristei și autoarei de emisiuni TV Flavia Buref, care scrie versurile variantei românești și o încredințează apoi spre interpretare Margaretei Pâslaru. *Gira l'amore (Caro bebè)* devine astfel *Savanții* tocmai în perioada când explodează pasiunea pentru cercetare și chimie a Elenei Ceaușescu. Tot atunci cântăreții români încep să fie folosiți la elogierea pe portativ a infrastructurii naționale. Angela Similea coboară sub pământ și cântă *Trenul galben fără cai*, Mirabela Dauer circulă cu Dan Spătaru pe *Magistrala albastră*, iar Luigi Ionescu stă atârnat de *Macarale* când nu face pe *Șoferul de la ONT*. *Vremuri*, alias *Hei, tramvai*, a trupei Phoenix nu se pune, fiindcă timișorenii fac notă discordantă: au părul lung, poartă blugi, cântă rock de import și sunt aproape de granița cu Iugoslavia.

Din motive care scapă și astăzi analizei, *Savanții* se bucură de două clipuri. Unul este copia originalului cu

Gigliola Cinquetti, al doilea, regizat de Valeriu Lazarov, se bucură de cadrul universitar al unei săli de curs și al unui laborator în care o Margareta Pâslaru cu halat alb cântă în timp ce face măsurători, cercetează ceva la microscop, discută cu doi-trei cercetători, notează niște parametri și manevrează tot felul de instrumente. Autorii clipului dovedesc mai degrabă prudență decât slugărnice. Nu mai sunt chiar atât de mulți ani până când Elena Ceaușescu va primi acronimul ADI (academician-doctor-inginer) și va figura în programele românești de știri drept „eminent om de știință și savant de renume mondial“, în ciuda neclintitei dumisale convingeri că formula dioxidului de carbon trebuie pronunțată „codoi“. Nu mai sunt chiar atât de mulți ani până când consortul lui ADI va provoca transformarea Telejurnalului în TelejurnICU și va lansa de la primul microfon al țării o invitație în răspărul logicii: „Să nu mai existe nici un județ sub media pe țară“.

Dacă există cititori curioși să afle cum s-a făcut trecerea de la *Gira l'amore (Caro bebè)* la *Savanții*, iată pentru început câteva strofe din varianta italiană:

*Gira l'amore (Caro bebè)*

Il grillo canta solo per amore,  
 La pioggia cade quando un fiore muore,  
 È bello il fiume quando l'acqua è pura  
 Ma questo l'uomo non lo pensa mai.

Sapete perché il mondo va?  
Perché intorno al mondo gira l'amore,  
E allora com'è, oh mamma dimmi tu,  
Avevo un bel biondino e adesso non l'ho più?

Caro bebè, tu non lo sai  
Chi non ha soldi non naviga mai,  
Caro bebè, la verità  
È una farfalla che viene et che va.

Col cuore tu non spegni una candela,  
Ma puoi buttare all'aria un grande amore,  
La guerra fa suonare le campane,  
Ma questo l'uomo non lo pensa mai.

[...]

Mi disse: „Non pensarci, bambina,  
La vita è una speranza che cammina,  
Nel cuore ti ho lasciato una stella,  
Cammina che la strada si fa bella“.

[...]

Elena Ceaușescu, o bine-cunoscută vedetă românească în ale cercetării, își leagă afirmarea pe scena științei de anul 1967, când obține titlul de doctor în chimie. Există un singur impediment în calea unei cariere fulminante: Elena Ceaușescu *nu are cum* să scrie o teză de doctorat, pentru bunul motiv că nu știe toate literele alfabetului („q“, de pildă, este un mister) și are

## Cuprins

<i>Argument</i> .....	7
Chipul românesc al imposturii .....	15
Rătăcirile planetare .....	77
<i>În loc de încheiere</i> .....	189